

ПОХОДЖЕННЯ МИСТЕЦТВА І ЙОГО РОЛЯ В СУСПІЛЬСТВІ На землях Західної України.

ЗМІНИ В СУСПІЛЬСТВІ.

Хто хоч поверховно познайомлений з історією, то той мусить признати, що на світі не було й нема нічого незмінного. Все змінюється, як в природі, так й соціальним життям. Стара філософія, право, наука, політика, мораль, релігія, звичаї, обичаї, штука, музика, все це змінюється відповідно до вимог, все це змінюється постійно через зміну продукційних відносин. Продукційні відносини змінюються через удосконалення й розвиток техніки.

А. Богданов у своїй книжці "Наука про суспільну свідомість" пояснює ці зміни в дуже приступній та зрозумілій мові та виходить, що все, що живе, мусить пристосовуватися до цих змін, до оточення.

"Все живе пристосовується до оточення, що наволо його і без пристосовування прожити не може. Де є непристосованість, там ми бачимо руйнування життя, частину чи повну. В чому полягає стихійний підбір, в силу якого лише те, що пристосовувалося,

стійше й розвивається. Це стосується однаково до всіх форм життя — до рослин, тварин, людей, суспільств, понять та ідей".

Як тварина, рослина, людина і все, що живе мусить пристосовуватися до оточення, до змін, так-же само наука й штука мусять пристосовуватися до загального суспільного життя, до вимог суспільства, або до різних класів в суспільстві. Змінюються продукційні відносини зі зміною й розвитком техніки, змінюється наука й штука.

Письменник, драматург, поет, лирик свої оповідання, драми, комедії, поезії, на тлі того матеріального, економічного та політичного життя, серед якого вони самі живуть. Вони пристосовують свій талант до оточення, до соціального оточення, до вимог суспільства, до класів в суспільстві, до яких вони самі належать, або з яких вони вийшли. Але тут ми повернемо до самого мистецтва.

ШО ТАКЕ МИСТЕЦТВО.

Буржуазні письменники багатораз старуються відірвати мистецтво від загальної науки. Після думки деяких буржуазних письменників, мистецтво постоєло якось "самозобов'язано", мистецтво, це лише "насолота" для людського життя, або на зрозумілій мові мистецтво, це те саме, що кусок "пая" по добрим "біблстейку". Тому вони і проголосили — мистецтво для мистецтва. Матеріалістична наука розглядає мистецтво так-же само, як і все інше. Осць що говориться про мистецтво і як воно народилося, в книжці Н. Бухарина, в "Теорії історичного матеріалізму".

"Мистецтво є таким-же продуктом суспільного життя, як і наука чи будьякий інший витвір матеріальної продукції; коли ми говоримо про предмет мистецтва, то до кожного відношення. Але воно є продуктом суспільного життя не й як особливої категорії "духовної" діяльності. Так само, як і наука, воно може розвиватися лише на певній рівні продуктивної праці. Інакше воно неминує сабити і гини."

"Ми бачили, що наука систематизує думки людей, упереджує їх, чистить, зливає їх в суперечності і з уривків знання, з кліпачів — шне ідею наврядко науковим теорій і систем. Але суспільна людина не тільки міркує, вона також почуває, страждає, відчуває, бачає, радіє, горює, знає, адекватно і т. д. Мистецтво, як раз систематизує ці почуття, інвалює їх у художню образу, або слова, або звуки, або рухах (напр. танці), або якимись іншими засобами... Можна сказати те саме і трохи інакше, — що мистецтво є засобом "зуспільнення почуттів".

Лев Толстой писав, що мистецтво є "засобом емоціонального (душевного руху) загрошення". Мистецтвом можна найкраще виразити тяжке горе, журбу, боротьбу людини, а також і розвеселити її. Тут треба менше думати, а більше відчувати. Гарна мелодія пісні, чи музики без надуми, немов електрикою пройде через тіло людини, але лише тоді, коли звуки цієї мелодійної пісні, чи музики відомі людині.

Людина не може відчувати того, чого вона не розуміє. Коли, прим, ми почуємо робітничий гимн, "Повстанте гнані і голодні", то ми зараз-же відчуємо його, коли ми розуміємо, що це є бойовий гимн нашої класи. Японцеві може нам заспівати боеву революційну пісню, але ми вже її не будемо так відчувати, як "Інтернаціонал", бо для нас і мелодія пісні і слова чужі та незрозумілі.

Коли ми підемо до театру і бачимо ріжні танки, то ми дістаємо естетичне задоволення. Але не всі танки однаково ділають на нашу почування. На чужі танки ми лише дивимось, але, коли побачимо свої народні танки, то не лише дивимось, але й відчуємо, задумуємося, згадуємо рідно, перед нами (в уяві) пересуваються те все рідне, де вродилася наша пісня, музика і танок. Тут ще раз докажу, що мистецтво не вродилося "само з себе", але воно постоєло на тлі суспільного

життя, воно так-же само, як всяка наука, є продуктом суспільного життя.

Де це мистецтво витворилося, там його найкраще розуміють та відчувують ті люди, які там живуть. Коли-б ми заспівали чужому нам чоловікові "Вічний Революционер" (Івана Франка), то він, хоч як би любив мелодію пісні, то все таки не буде мати до неї того душевного почуття, що будемо мати ми, які знаємо авторів слів цієї пісні, які розуміємо слова, котрі немов вдеряються в нашу відчуття та потрясують цілим нашим тілом. Осць е та "емоція", "душевний рух", систематизация почувань в пісні, музиці, в образах, в літературі, в штуці, в архітектурі. Мистецтво, — це "систематизация почувань".

ПОЧАТКИ МИСТЕЦТВА.

В ріжких наукових книжках, а спеціально в тих, де описується початки людської культури, як примрором в "Історії культури", Юлія Ліпперта та Г. Дж. Велса в "Аутлайн оф Гісторі", надібаємо дуже багато ріжких малюнків. По тих малюнках ми довідуємося, що люди вперше почали малювати, як писати. Малюнки, малювання, різьбярство, все це зачисляється до мистецтва. Отже, виходить, що мистецтво старше від письма, при помочи якого можна було складати слова мови. Наші пра-предки колись послугоувалися малюнками та всякими іншими знаками, нїм найшли спосіб складання слів буквами.

Не раз ми бачили в Галичїні на полях "твички". Кусок тонкого дерева, а на самім верхку зав'язано клучочок соломки. Господар заложив це в землю на своїм полі і де означало, що туди вже невільно нікому чужому переїздити фірою, або пасти твар. Цей знак вже добре розуміли. Шо це такє? Це стародавнє "письмо". Назва, заборона. Говорить без слів. Хто побачив що "твичку", то без жадної надуми знав, що це заборона їхати через поле, він відчував наслідки: коли-б він непослухав цієї "твички", Оця "твичка", якої вживали в той час в Галичїні, можливо була початком "письма" серед тих племен, які вживали той "твички". Во нічо не вродилося, чи втворювалося відразу такє, як ми його зараз бачимо. Все розвивалося поволе, але постійно. Мистецтво підпадало тим самим законам.

"Мистецтво є таким-же самим продуктом суспільного життя, як і наука чи будьякий інший витвір матеріальної продукції", — сказано повніше в цитаті з книжки "Теорія історичного матеріалізму". Інакше воно й не може бути. Все втворювалося разом з розвитком людства за життя. З розвитком матеріальної культури, творилася й духова культура. Все мало свої початки, причини народження й розвитку та дальшого удоскона-

лення. Не було-б в суспільстві клас та класової боротьби між пануючою і робітничою класою, не мав би французький робітник Дежертер думки написати музику до міжнародного гимну "Інтернаціонал". Не було-б французької революції в 1789 році, то сьгоднішня французька республіка не мала-б боевого національного гимну "Марселези". Але це мистецтво, про яке сказано вище, втворювалося вже в т. зв. цивілізованім суспільстві. Нам саме цікаво довідатися, як це саме мистецтво зароджувалося в диких племенах та які його початки.

В книжці "Наука про суспільну свідомість", в розділі про початки мистецтва, А. Богданов між иншим говорить:

"Дуже можливо, що танці й музика існували навіть в "зоологічному" періоді життя людства, коли воно ще не виділялося серед тварин; принаймні, їхні інстинктивні зародки спостерігаються і в багатьох вищих тварин".

Видний цитат не твердить, що так воно таки сталося, бо там виразно сказано: "дуже можливо". Це лише припущення. Однак всі інші вчені роблять такі самі виводи на підставі студювання, ріжких віднаходів та дослідів на теперішніх диких та пів-диких племенах. Богданов, оздк, робить застереження, що коли-б ітвє танці й музика були ставлі рідні від мови, то все таки "визнавати ці мистецтва за початок ідеології було-б помилковим, бо не з них (з музики й танців) розвилулося ідеологічне життя в його цілому: світ суспільної свідомості".

Тут треба вянисити, що першівна музика, про яку згадується в повшїм цитаті, не була такою музикою, якою вона зараз є. В "Історії культури" Ліпперта говориться про народження цієї музики також. Рїжні відгуки, скрепіння дерева, коли його дікнути звалоували, представляли що "музику", а також і спів ріжких птахів, в яких то співх немає спів лише мелодія.

(Кінець буде.)

ЯК СВЯТКУЮТЬСЯ ІМЕННИ ПІСУДСЬКОГО.

Старство в Долинні розісладо до всіх громад повіту ось-такій обіжнїк в справі іменн Писудського.

Дня 19. березня припадають іменни першого маршала в Польщі Писифа Писудського. Було-б визанним і побажаним, щоб перед тим днем в кожній громаді рада громадська ухвалила, що в іменн громади вшлеться желання панови Маршалови. Приказую начальникам громад, щоб безуслбно відвортною поштою донесли, чи такі ухвали в громаді будуть переведені, або — чого не хочу принускати, такі ухвали не перейдуть. По одержаннї відповіди подам начальникам текст ухвал, які громади мали-б ухвалити і дам близькі вказівки.

Леви чи долиньські громади далися стероризувати п. старостом. Натомісць беззвидна лущка "Українська Нива" присвятила ціле 13 число "лицареві відрожденю Польщі" — поміщуючи на цілій першїй сторінцї його образ в бонапартьїській позі.

ОСТАННІ З'їЗДИ.

Протягом останнїх тижнів відбувся у Львові цілий ряд з'їздів. І так був річний з'їзд Рєвійского Союзу українських кооператив, з'їзд Сільського Господаря та з'їзд Просвіти. З'їзди ці, хоч аполітичні, були старинно перед тим підготованнї. УНДО побувалося, що на них можуть прийти до голосу аліві селянсько-робітничї елементи й тому заздалегідь пристаралося про відповіду обсаду з'їзду відданими, йому делегатами.

У всіх трьох з'їздах взяла участь поважна скількість повит та представників багатшїх верств селнства. Аранжери з'їзду пильно стежили за тим, щоб на них не було нічо тако-го, що кинуло-б світло на діяльність в УНДО. Коли на з'їзді кооператив один з волянських делегатів поставив внесок на вискуку прївїту радянським кооперативам, з'їзд з жахом відкинув цей внесок.

Ще більше драстичний випадок був на з'їзді Просвіти. Під кінець з'їзду частина учасників почала співати "Інтернаціонал".

Це так підпаало на ундївчї, що ті почали криками кидати в сторону співачок, а потім кинулися на них з паланими, щоб їх насильно викнути із сая. До крови побитих осморілава ратуючка стація.

У висліді з'їздів було це, що

до управ товариства вибрано самих благонадїйних членів і невнущено туди ні одного представника робітництва та селнства. Навіть радикали не дістали ні одного місця в Головнїй Управі Просвіти, хоча досі кожного року вибираю одного представника радикальної партії.

ЮЗЕФУ ПЛАКОВИ, ШО ЙОГО ЗАБИЛА ДЕФЕНЗИВА.

Вдарили музики смичками на сполох. Заридали, затужили скрипки: "то ж кого сьгодні розстріляно ворогом? на шибенїцї повшєно кого?"

Нїч, як байкар, все чомусь соромиться. Хочє сказати щось і не сміє, не може (а діти Плакови, маленькі дітки, плачуть — вони бо чекають на тата).

— Прїєю, чого це батька не-дує? — питає Іванко сестричку старшу.

— Прийдуть, чекай! — каже Прїє, — може зайшли куди хліба купити, придуть напе-

но, принесуть цукерок... Роже-воного коника дадуть тобі, не плач, Іванку. Ти дорослий. Годі. Посухай бо!

— А що татусько тобі, Прїє, купить? Налеви спідничку, як було той рік?

— Не буди Галюню. Тихо. Замовкни. А то буде сазт туг.

Діти шепочуть казок між собою. Говорять про море, країну щасливу, про сонце та ітнеру, тяжкую долю, про відьму та чорта страшного.

Діти говорять. У снах племєнують. Чекають на батька. Им радісно, любо. Сияється: цукерки, дарунки розкішнї...

Шо дітм?

Вони бо не знають, що повинається скрипка — рве свої груди чисті, чутливі.

Діти не чууть ридання робітничих кварталів, у північ глухо по кресах Варшави.

Горе, чи радість? дітм бай-дує!

— Чє в грудях важко, чи чорно у думах?

Дітм — однаково.

Іван Дорожнїй.

МІЖНАРОДНІЙ РОБІТНИЧІЙ РУХ.

З'їЗД ФРАНЦУЗЬКОЇ КОМ-ПАРТІІ.

На з'їзді французької компартії з великою промовою виступив Кашен. Кашен указав, що заперечення близькостї загрозї війни базується на реформістській теорії про "надімперіялізм, що переростає на соціалізм". Виступ такого, як Крозе, що фактично заперече підготувку війни, суперечить основам програми Комінтерну. Світ іде до війни, а не до миру.

"Ті — сказав Кашен, хто вже забув факт існування Радянського Союзу й піднесення національно-визвольного руху з Азї, що є ознакою кризи світового капіталізму, якої відкинути не можна, — нічого не розуміють у розвитку повноенно-го капіталізму". Пояснюючи розділ програми Комінтерну про роль соціал-демократії та про тактику єдиного фронту, Кашен указав на згубність будь-якого відхилення від принципів цієї тактики, яка повинна до-помогати партії влити політичний зміст у кожний виступ робітничої класи, поглиблюючи й поширюючи пролетарськї бої аж до виршального моменту. Промову Кашен закінчив під бурливи оплески.

В день Першого Травня поширюйте робітничо-фермерську пресу! Приєднуйте її нових передплатників! Зміцнюйте дошку леї ради організованих робітничих і фермерів!

ВИСТУП ТОВ. ДОРІО НА З'їЗДІ ФРАНЦУЗЬКОЇ КОМПАРТІІ.

На з'їзді французької компартії виступив т. Доріо, який заявив про помилковість своїх розходжень з партійною лінією. Зокрема, він підкреслює помилковість своєї боротьби проти тактики — класи проти класи — у застоєванні до парламентських виборів. Доріо визнає, що здійснення його пропозицій — зянти комуністичні кандидатури на користь "лівих соціалістів", завдало б партії шкоди. — Доріо знаменував, що події, які розгорнулись після виборів і особливо страйку гірників та текстильщиків, спростували його побоювання, що виборча тактика партії спричинить до відриву від неї маси неорганізованих робітників і її не зрозуміють робітники, що йдуть за соціалістичними лідерами.

"Коли б — говорить Доріо — здійснено мою пропозицію, що являла собою відступ від класово-виборчої тактики, то вона пошкодила б партію та її внутрішню зміцненню. Отже, партійний провід мав працювати проти мене енергійно боротися".

ЖИТТЯ І ВЧЕННЯ ДАРВІНА.

(Продовження.)

Дарвін же, як ми бачимо, гуїнує саме поняття вид і відміна, саму цю ріжницю. Найкращий доказ хисткості і невирітності цього розподїлу полягає в тому, що сами біологї до цього часу не встановили ще сталоого визначення поняття "вид" і "відміна" і досї сперечаються ще за межї, де починається "відміна" і де починається "вид". Є надзвичайно багато рослин, що їх одні ботаники вважають лише за відміну, інші-ж вважають їх за вид. В одній, наприклад, Англії нараховується 182 подібних рослинних форм, про які немає згоди у ботаників. Те саме стосується й до рослинності в інших галузях. Шо-ж до всіх видів квіткових рослин, то на думку одних ботаників, їх—всього 80 тисяч, а інші нараховують їх 200 тисяч. Нарешті шо-до нижчих органічних форм,— до цвілі, до моху, до мікробів, то поняття "вид" зовсім розпливається й стає невловимим.

Щоб закінчити з трохи нудуватим для неспеціалїста питанням про "вид" і "відміну", наведемо ще тільки декілька прикладів плодови-ти при спаровуваннї ріжких видів. Відомо, що садників виводять різноце різноманїтну мїшанину від спаровування найріжчих видів рослин: пїагронїї, фуксїї, петунїї, рододендрона. Дарвін сам робив неодноразовї дослідї владї мїшанини ріжких видів рослин, що давали

численне насіння й новї рослини. При цьому відмічено, що частенько запліднення пїлком з рослини иншого виду дає багато кращї наслідки, ніж при самозаплідненнї пїлком тієї-ж рослини.

Такї самї приклади є і з галузі тваринного царства. Два види фазанів дають мїшанину аж надто плодовиту. Два види комах-шовкопрядів дали мїшанину, що вдало розпліднювалася протягом восьми поколінь. Нарешті ріжкі породи собак і інших свїйських тварин, без сумнівно виведенї від ріжких видів, можуть між собою спаровуватися й давати плодовиту мїшанину.

Отже Дарвін дуже ґрунтовно покінчив з другим запереченням, і встановив:

- 1) Шо відрізнювати поняття "вид" і "відміна" є поверховно, свавільно й не науково.
- 2) Шо частенько відміни, спаровуючись між собою, не дають владих наслідків, а різні види спаровуючись дають наслідки владї й плодови-ті, а це підриває основну ознаку виду. Це значить, що ріжкі види іноді ближчі між собою ніж відміни того самого виду.
- 3) Немає сталої межї між існуючими видами, а є повоулові переходи від одного виду до иншого. Переходи ці дуже повільні, починаються вони непомітними й індивідуальними ознаками і кінчаються ріжкими видовими ознаками. Приближно в серединї цих переходів і мїститься те, що називають відміною.

Нарешті, після всіх цих затяжних і трохи нудних міркувань, ми можемо дати ясну й сталу відповідь на питання: шо такє відміна?—Це

початковий вид. Шо такє вид?—Рїзка відміна. Нїяких сталих, тривких вигаданих меж, природа сама знищує старї, шо утворити новї, й знову знищує і знову утворює. Вона перебуває в безперервнїм процесї творчостї, вона в процесї постійних, які ніколи не припиняються, родів...

5. Дарвін переходить в наступ.

Ми бачили, як поступово Дарвін зкупчує докази на користь своєї теорії, а самєт спочатку наведено п'ять позитивних доказів на користь внутрішнього споріднення всіх живих істот—із порівняльної анатомії, ембріології, палеонтології й загальної біології. Потім він ґрунтовно розбиває основні старї теорії про персвїтність і незміність "видів", він розбиває саме поняття вид, зробишив це поняття рухомим і наблизивши його до відміни.

Та цього мало. Від захисти Дарвін переходить в енергійний і, як ми побачимо, переможний наступ. Справа його теорії не закінчена, поки не дано відповіди на такі три питання:

- 1) Як в дійсності відбуваються зміни видів?
- 2) Через шо ці зміни відбуваються обов'язково й неминує?
- 3) Через шо при тих змінах досягається така разюча досконалість творів природи?

Звичайно тільки в теорії ці питання можна ставити окремо. Живє життя людини і вся вчєність і висока правда учення Дарвіна саме й полягає в тому, що на ці всі питання дано відповідь єдину, закінчену й цілосу, як саме життя.

Відповідь на перше питання—як відбуваються зміни видів—кращє всего найти, коли придьтисяс: як людина провадить зміну видів. А шо людина робить зміну рослин і тварин собі на користь, то це безперечно, і ми це ще раніш бачили. Уже один факт існування так званих свїйських тварин і польових рослин, що так рїжняться від вільних і диких предків, ясно свідчить про дієні наслідки цієї зміни. І ці зміни робить людина зовсім свідомо. Для чо-го-ж вона їх робить?—Для того, шоб кращє задовольнити свої потреби або примхи, хоч-би на шкоду самїй рослинї, або тваринї: снту, гладку, коротконогу, йоркширську свиню, шоб одержати з неї найбільшу кількість м'яса й жиру; кращї породи удїйних корів, шоб мати більш кількостї молока; дужого коня, шоб перевозити тяжкі вантажі; легкого вишкоченого скакуна, шоб задовольнити примху спортсмена. Так само в більшій ще мїрї, в царствї рослин—відділя удосконалення: насіння пшениці, порід овочевих дерев, величезних карвунів і гарбузів, багатого на цукор буряка і чарівливой краси численних квіток, де маточки, плодів органи цих квіток поступово перетворюються в яскравї й пахучї листочки вїньки. — Шо людина змінює, — це факт цілком безперечний.

Мета ясна—користь людинї, іноді на шкоду рослинї або тваринї, яку змінюють.

Та як, яким шляхом досягають цих разючих наслідків?

(Далї буде.)

НА СКЛАДІ РОБІТНИЧО-ФАРМЕРСЬКОЇ КНИГАРНІ
вн завжди дістанете найкращї і найновїші книжки: оповідання, повісти, романи, науки, економічні, соціальні і ін.

У НАС Є:

Багатий вибір театральних підручників для великих і малих драматургів;
Найновїші журнали з Радянської України;
Рїжкі ноти для хорів і сольо-співів;
Рїжкі музичні інструменти;
Перуни, мальовидла, все потрібне для драматургів;
Грамофонні рекорди й грамо-фони.

ЖАДАЙТЕ нашого каталога.
Разом з каталогом мїстяться **ІНФОРМАЦІОННІ І ФІНАНСОВЕ БЮРО**, яке дає всьї порядки, виконує ріжні припоушення, пере-силає гроші до старої краї, ви-бирає афільєнти, продає шиферти. Обслуґа **ТОЧНА І ДЕШЕВА**. Можете самї переконатися.

**Write to address:
WORKERS AND FARMERS
BOOK STORE
або
INFORMATION & FINAN-
CIAL BUREAU
550 Selkirk Ave., Winnipeg.**